

Educator:
PhDr. Ružena Kormošová

School:
Grammar School, Školská
7, Spišská Nová Ves

Teaches courses: history, advanced historical seminar for 3rd and 4th grades and additional history classes for 4th grade students.

Expected results of the project:

Publish the collection of stories and present the results of our research, which focused on the Holocaust and on the life of the Spišská Nová Ves Jewish minority as well as from other parts of the region. The stories would be published on the 65th anniversary of the end of World War Two.

Pedagogic and didactic aims:

1. To map a relatively unknown part of our town's history and respectfully commemorate victims of the Holocaust.
2. Students learn how to work in a team.
3. To fight bias and stereotypes towards minorities, to help eliminate manifestations of anti-Semitism, xenophobia, intolerance, and racism among youth.

ON THE FOOTPRINTS OF MEMORY

Project's content/summary:

The aim of the project was to engage students of our Grammar School into writing, assembling, and publishing a collection of stories based on the life of former Jewish students of our Grammar School and students of the Jewish school in Spišská Nová Ves. By doing so, we wanted to retain the memory of children who died in the Holocaust. At the same time we wanted to record memories of the last living child survivors from our town and region, who have survived the atrocities of concentration camps. We also decided to address The Hidden Children for the project. To document the tragedy of the Holocaust, which took place in our local environment. To enhance international cooperation and share knowledge about the tragic events of war with our partner school in Poland.

Description of project preparations, realization, and evaluation:

During the preparation phase we created a project coordinating team. The main sponsor of the project was Mgr. Jozef Kačenga, Director of our Grammar School, and PhDr. Ružena Kormošová (history teacher and academic advisor) became the project's pedagogical coordinator. Bc. Svetlana Holotňáková (parent) was the project's financial manager and Mária Volná (18-years-old) was the student coordinator. The following students were members of the 9-member realization team: Maroš Salanci (19-years-old – technical assistance), Katarína Chalupecká (17-years-old – administrative manager), Jana Henkrichová (17-years-old – archivist and photo documentation), Nikola Tulisová (17-years-old – PR manager). Other members of the team: Ivana Holotňáková (15-years-old) Jana Volná (18-years-old), Marianna Sendejová (17-years-old), and Maroš Guoth (19-years-old). The team was composed of those students of our Grammar School on Školska St. in Spišská Nová Ves, who have shown interest in the history of our town's Jewish community, have participated on restoring the Spišská Nová Ves Jewish cemetery (as a part of the project Restoring the Magic of a Historical Heritage Site), presented the project Lost Neighbors – In the Honor of Child Victims of the Holocaust to elementary school students (Kožuchova Elementary School in Spišská Nová Ves), and they took part in a project for Slovak high school students "Žilina – Auschwitz" (September 2009) and visited an authentic site.

We worked out the project's timetable, budget, and applied for a grant of the ČSOB Financial Fund Foundation and Foundation Pontis. The grant committee placed our project among the 22 most successful Slovak projects

PO STOPÁCH PAMÄTI

Obsahová náplň projektu:

Cieľom projektu bolo zapojiť žiakov gymnázia do písania, zostavenia a vydania knihy príbehov o bývalých židovských gymnazistoch a žiakoch Židovskej ľudovej školy Spišskej Novej Vsi. Týmto spôsobom sme chceli zachovať pamiatku detí, ktoré zahynuli počas holokaustu. Zároveň sme chceli zaznamenať spomienky posledných detských obetí z nášho mesta a okolia, ktoré prežili hrôzy koncentračných táborov, osloviť ukrývané deti. Zdokumentovať tragédiu holokaustu, fenoménu 20. storočia, v našom lokálnom prostredí. Podporiť medzinárodnú spoluprácu a vymeniť si poznatky o tragédií vojnových udalostí so žiakmi z partnerskej školy v Poľsku.

Očakávané výsledky projektu: Vydanie publikácie a prezentovanie zistených poznatkov o historickom období, ako aj o živote židovskej minority v Spišskej Novej Vsi a jej okolí pri príležitosti 65. výročia ukončenia druhej svetovej vojny širokej verejnosti.

Popis prípravy, realizácie a vyhodnotenie projektu:

V prípravnej fáze sme vytvorili projektový tím. Hlavným garantom projektu bol Mgr. Jozef Kačenga, riaditeľ školy a pedagogickým koordinátorom PhDr. Ružena Kormošová, učiteľka dejepisu a výchovná poradkyňa. Manažérom finančného zabezpečenia bola Bc. Svetlana Holotňáková (rodič) a študentským koordinátorom Mária Volná (18 rokov). Členmi 9-členného študentského realizačného tímu boli: Maroš Salanci (19 rokov – technické zabezpečenie), Katarína Chalupecká (17 rokov – manažer administratívy), Jana Henkrichová (17 rokov – archívarka a fotodokumentácia), Nikola Tulisová (17 rokov – manažér publicity). Členmi tímu ďalej boli: Ivana Holotňáková (15 rokov) Jana Volná (18 rokov), Marianna Sendrejová (17 rokov) a Maroš Guoth (19 rokov). Išlo o skupinu študentov Gymnázia na Školskej ulici v Spišskej Novej Vsi, ktorí sa zaujímajú o históriu židovskej komunity v meste Spišská Nová Ves, podieľali sa na obnove židovského cintorína v Spišskej Novej Vsi v projekte Obnovme čaro historickej pamiatky, pripravili prezentáciu projektu Stratení susedia – Pocta detským obetiam holokaustu pre žiakov ZŠ Kožuchova v Spišskej Novej Vsi v priestoroch našej školy a zúčastnili sa projektu pre žiakov SŠ na Slovensku Žilina – Auschwitz v septembri 2009 s návštevou autentického miesta.

Vypracovali sme časový harmonogram projektu, rozpočet a požiadali o grant Nadačný fond ČSOB Finančnej skupiny v Nadácii Pontis. Hodnotiaca komisia nás zaradila medzi 22 najlepších projektov na Slovensku a poskytla finančné prostriedky na realizáciu projektu v sume 1600 eur.

Meno učiteľky:
PhDr. Ružena Kormošová

Škola:
Gymnázium, Školská 7,
Spišská Nová Ves

Predmety, ktoré učí reálne a ku ktorým sa projekt viazal:
Dejepis, seminár z dejepisu pre 3. a 4. ročník a rozširujúci dejepis pre 4. ročník.

Pedagogické a didaktické ciele:

1. Zmapovanie málo známej histórie nášho mesta a dôstojné pripomenutie obetí holokaustu.
2. Naučiť účastníkov pracovať v tíme.
3. Odbúranie predsudkov a stereotypov k ľuďom inej minority, napomáhanie eliminovaniu prejavov antisemitizmu, xenofóbie, intolerance a rasizmu medzi mladými ľuďmi.

Počet a vek študentov realizujúcich projekt:
31 žiakov vo veku 15 – 18 rokov.

Metodologické prístupy:
Postupovali sme podľa plánu aktivít. V decembri 2009 a januári 2010 sme pracovali na rukopisoch, vo februári 2010 sme spracovávali archívne pramene, kompletizovali jednotlivé príbehy, robili jazykové

Number and age of students participating on the project:

31 students between the age of 15 and 18.

Methodology:

We followed the predetermined plan of activities. Between December 2009 and January 2010 we completed the manuscripts, in February 2010 we worked with archival sources, completed individual stories, conducted language as well as content editing. We established contact with survivors, we asked them to authorize their stories (February - March 2010) and prepared photographic material. Due to the fact that we communicated with those, who shared their stories with us – many of them living far away (Canada, Australia, Israel, Hungary, Czech Republic) – we needed to delay all deadlines at least by a month. Because of this, the time we had for assembling the publication, graphic layout, and the actual printing of the publication was shortened. The final language editing was done by our Slovak language teachers. Mgr. Monika Pirháčová wrote the English resume. The book was limited to 60 pages. By April 2010 we began completing the publication, prepared necessary material for completing the graphic layout, and asked the Holocaust Documentation Center Director to write the book's introduction. We also addressed

and granted us financial support of 1600 euro. In order to secure full funding, we also applied for financial support of other donors - the state, NGOs, and parents of our students.

The following organizations provided academic supervision for our project: The Holocaust Documentation Center in Bratislava – PhDr. Monika Vrzgulová, CSc., The Hidden Child Slovakia – Košice group – JUDr. Eva Bäckerová, and the following partners: Lyceum Ogólnokształcące Stary Satz, Poland, Mgr. Andrzej Sojka – Deputy Director, Association of parents and Civil Association EPEUS operating at our Grammar School in Spišská Nová Ves. The town's mayor PhDr. Ján Volný, PhD took auspices over our project.

The project was realized between September 2009 and June 2010 during the advanced history seminar as well as during our free time. In the course of six months, 31 students got actively involved in the project (authored of stories and art work).

We regularly posted information about our project on the school's wall-board, we participated at a methodological training for history teachers from our region where we informed our colleagues about the project and other related activities.



Project results and outputs:

On June 4th, 2010 we organized the concluding seminar, which was attended by: representatives of ČSOB, the town of Spišská Nová Ves (PhDr. Miroslav Semeš, PhD., deputy mayor a member of the Educational Board of the Košice region), representative of The Hidden Child Slovakia – Košice branch (MUDr. Valter Bauer), as well as several authors of published memoirs prof. Ing. Arch. Peter Havaš, PhD., doc. RNDr. Denisa Nikodemova, PhD. from Bratislava, and Karol Majerník from Spišská Nová Ves. On this occasion we also launched our book – a collection of stories - by symbolically scattering a handful of Spišská Nová Ves soil over its cover. As a part of this seminar, Dr. Maroš Borský (Slovak Center for Jewish Cultural Heritage) gave a lecture about Slovak Jewish cultural heritage. Also, prior to the seminar, in cooperation with the local cemetery administration, we installed

Prostriedky nám boli krátené, preto sme oslovili ďalších donorov zo štátnej samosprávy, mimovládne organizácie a rodičov našej školy.

Odbornými garantmi projektu boli Dokumentačné stredisko holokaustu v Bratislave – PhDr. Monika Vrzgulová, CSc., organizácia The Hidden Child Slovakia – skupina Košice – JUDr. Eva Bäckerová a partneri: Liceum Ogólnokształcące Stary Satz Poľsko, Mgr. Andrzej Sojka – zástupca RŠ, Združenie rodičov a Občianske združenie EPEUS pri Gymnáziu Školská 7, Spišská Nová Ves. Záštitu nad našim projektom prevzal primátor mesta PhDr. Ján Volný, PhD.

Projekt bol realizovaný od decembra 2009 do júna 2010 v rámci dejepisného krúžku a ďalšom voľnom čase. V priebehu šiestich mesiacov sme do projektu aktívne zapojili 31 účastníkov (autorov príbehov a výtvarných prác).

O projekte sme priebežne informovali na nástenke školy, zúčastnili sme sa metodického dňa učiteľov dejepisu nášho okresu, kde sme informovali o našom projekte a ďalších aktivitách.

Výsledky/výstupy projektu:

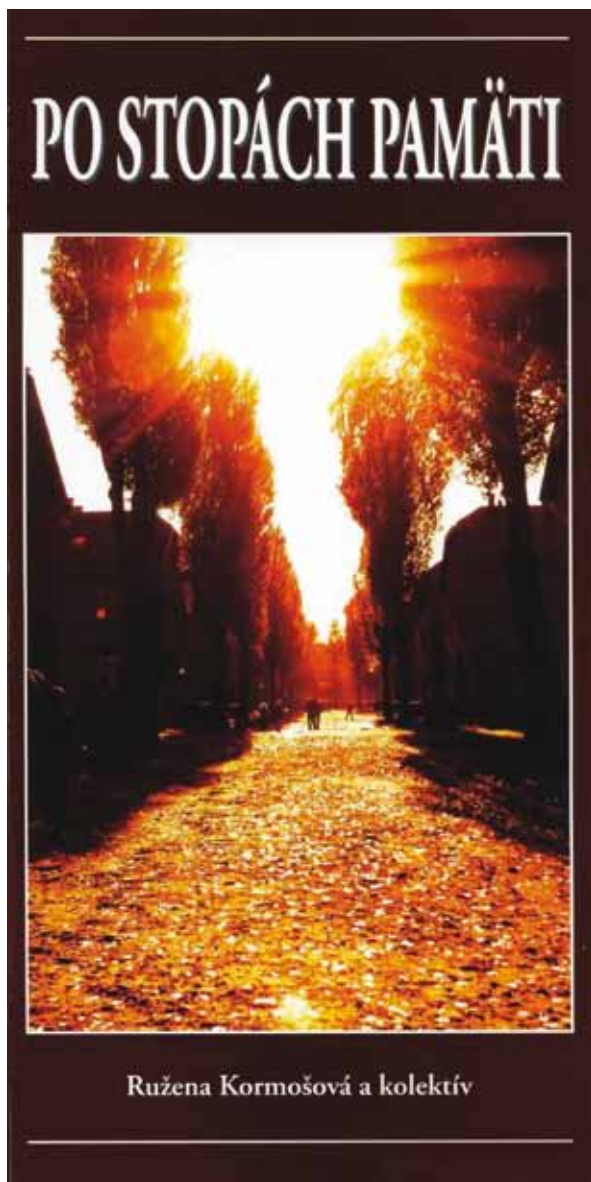
Dňa 4. júna 2010 sme zorganizovali za účasti hlavného poskytovateľa grantu – zástupcov ČSOB, mesta Spišská Nová Ves (PhDr. Miroslav Semeš, PhD., zástupca primátora mesta a člen školskej komisie Košického samosprávneho kraja), zástupcu The Hidden Child Slovensko – pobočka Košice (MUDr. Valter Bauer) a niektorých autorov spomienok prof. Ing. arch. Petra Havaša, PhD. a doc. RNDr. Denisy Nikodemovej, PhD. z Bratislavy a Karola Majerníka zo Spišskej Novej Vsi záverečný seminár. Na ňom sme knihu uviedli do života hrudou spišskonovoveskej zeme.

V rámci seminára odznela prednáška Dr. Maroša Borského (Slovenské centrum židovského kultúrneho dedičstva) o židovskom kultúrnom dedičstve na Slovensku.

V rámci prípravy seminára sme v spolupráci so Správou cintorínov v Spišskej Novej Vsi nainštalovali informačnú tabuľu

a odborné korektúry. Kontaktovali sme prežívších, požiadali ich o autorizovanie príbehov (február – marec 2010) a pripravili fotografický materiál. Keďže sme museli komunikovať s pamätníkmi, ktorí žijú mimo Slovenska (Kanada, Austrália, Izrael, Maďarsko, Nemecko, Česko), posunuli sa všetky predpokladané termíny približne o mesiac. Tým sa skrátil čas na zostavenie, grafické spracovanie a tlač knihy. O záverečné jazykové korektúry sme požiadali vyučujúcich slovenského jazyka. Mgr. Monika Pirháčová napísala anglické resumé. Počet strán knihy bol obmedzený na 60.

V apríli 2010 sme začali kompletizovať knihu, vytvorili sme zrkadlo pre grafika a oslovili riaditeľku DSH s prosbou o napísanie úvodu. Požiadali sme o recenziu PhDr. Katarínu Hradskú, PhD. z Historického ústavu SAV v Bratislave. Vo februári 2010 sa uskutočnilo pracovné stretnutie s poľským kolegom, učiteľom A. Sojkom zo Starého Satzu a jeho žiakmi. Dohodli sme ich prezentáciu problematiky holokaustu v ich regióne na pôde našej školy. A. Sojku a jeho troch žiakov sme pozvali na záverečný seminár. Na vyučovacích hodinách kultúry a umenia bola vyhlásená v spolupráci s vyučujúcou estetickéj výchovy Mgr. Annou Timkovou súťaž o výtvarný návrh obálky našej knihy. Práce sme vyhodnotili, odmenili a jednotlivé kresby sme využili vo vnútri knihy ako ilustrácie. Na obálku sme použili umeleckú fotografiu z pamätného miesta



PhDr. Katarína Hradská, PhD. of the Institute of History, Slovak Academy of Sciences to write the review of our book.

In February 2010 we organized a working meeting with our Polish colleague – educator A. Sojka from Stary Satz and his students. We made arrangements for them to give a presentation at our school about

an informative plaque of the Slovak Jewish Cultural Heritage Route on one of the walls of the reconstructed Jewish cemetery. In the end, our Polish partners were unable to present the results and travel to Spiš due to a recent flood in the area.

After having evaluated the project, we distributed mandatory copies to assigned institutions. Copies of the book were also sent to our partners as well as to those who helped us publish these stories. We also created a wall-board dedicated to our project and students who took part on the project were publicly complimented by the headmaster and given a book award in the end of the school year.

Outcome of the project: publication *On the Footsteps of Memory*.

First part of the book is dedicated to the memory of our town's Jewish community. It contains an introductory study by PhDr. Ružena Kormošova

Jewish community and education in Spišská Nová Ves. It is a summary of the Jewish history of our town. Jews came here in the 1850s and in 1872 established the Jewish Religious Community. The book depicts the evolution of Jewish education, teachers and students at high schools and it emphasizes the connection between Jewish students and our Grammar School, which had lasted until World War Two. This was a time when many government regulations regarding Jewish students had been enacted and eventually deportations of young girls, boys and entire families to concentration camps followed.

The second part of the book is composed of 17 stories, which are connected to the history of our town. The stories depict the lives of concrete Jewish families in our town prior to the war, they document the first manifestations of anti-Semitism, anti-Jewish legislation, and depict deportations of young citizens of Spišská Nová Ves to various concentration camps. Authors of the stories also focused on destinies of hidden children, who honor their saviors until today. In addition to fifteen biographic stories, the book also tells the story of the Spišská Nová Ves Torah, which had found its way to Northwood & Pinner Liberal synagogue in London. The story of a lost album of family photographs concludes the publication.

Target group:

The project was a result of the work of young people – high school students and its outcome is meant to target the entire general public. The students became involved in the process of searching for and putting together pieces of information and memories, which they managed to transform into complex stories and they actively participated on preparing the manuscript. As PhDr. Monika Vrzgulová, CSc. explains in her introduction to our book



Slovenskej cesty židovského kultúrneho dedičstva. K prezentovaniu výskumu poľských partnerov nakoniec nedošlo, pretože nemohli docestovať pre povodeň, ktorá v uvedený deň zasiahla Spiš.

Po vyhodnotení projektu sme poslali povinné výtlačky zákonom stanoveným inštitúciám. Kniha bola zaslaná partnerom a ľuďom, ktorí nám pomohli zverejniť príbehy, všetkým, kto nám pomohol v našom projekte, tiež sme ju venovali inštitúciám v našom meste (knížnica, múzeum, archív), aby bola k dispozícii verejnosti a školám k využitiu vo výučbe. Vytvorili sme nástenu o projekte a odmenili autorov príbehov knižnou odmenou a verejnou pochvalou riaditeľom školy pred žiakmi gymnázia na konci školského roka.

Cieľová skupina:

Projektu sa zúčastnili mladí ľudia – stredoškolskí študenti, ale jeho výsledok je určený širšej verejnosti. Žiaci boli zaangažovaní v procese hľadania a skladania jednotlivých informácií a spomienok do príbehov, boli aktívnou súčasťou celej prípravy rukopisu. Aj táto skutočnosť, ako uvádza PhDr. Monika Vrzgulová, CSc. v úvode nazvanom *Minulosť plná ľudských príbehov* nás presvedča, že „študenti, ktorí sa tohto pátrania zúčastnili, sú už navždy zmenení zistením, že história, to sú predovšetkým konkrétni ľudia s túžbami, radosťami i starosťami, niekedy podobnými a inokedy diametrálne odlišnými, ako sú tie ich. Práca na tomto výskume a písanie príbehov mladých bádateľov nesporne obohatilo odborne i ľudsky“.

Náš projekt sme predstavili v októbri 2010 na medzinárodnom stretnutí slovenských učiteľov – absolventov vzdelávacích seminárov v Izraeli, USA a Terezíne, ktorý organizovalo Dokumentačné stredisko holokaustu. Pol dňa z trojdňového podujatia strávili účastníci seminára v priestoroch našej školy za účasti pani Chavy Baruch – pracovníčky Medzinárodnej školy Jad Vašem z Izraela, zástupcov Ministerstva školstva SR a ďalších hostí z nášho mesta. V novembri 2010 sme sa zúčastnili na pozvanie Vzdelávacieho a kultúrneho centra Židovského múzea v Prahe medzinárodnej študentskej konferencie *Zmizelí susedé po deseti létech*, ktorá sa konala za účasti kultúrneho atašé Veľvyslanectva USA v Českej republike Davida Gainera v New York Univerzite v Prahe. Pri tejto príležitosti sme odovzdali kópie našej knihy organizátorom podujatia a zúčastnili sa besedy s režisérom Lubošom Přibylom, autorom filmového dokumentu *Zapomenuté transporthy*. Stretli sme sa tiež s pani Ditou Hajnou, ktorá nám poskytla spomienky pre prvý príbeh našej knihy.

Ohlasy na projekt knihy:

Kniha bola veľmi pozitívne prijatá vedením školy, nášho mesta i oddelením školstva Košického samosprávneho kraja. Krásne listy uznania sme dostali od preživších a príbuzných obetí, ktorí kontaktovali autorov príbehov. Prihlásili sa nám ďalší pamätníci. Náklad knihy bol malý a záujem presahoval naše možnosti. Kniha bola v priebehu niekoľkých mesiacov „rozchytaná“. Ukázala sa tiež potreba vytvorenia slovensko-anglickej verzie, nakoľko deti obetí holokaustu už neovládajú slovenský jazyk.

Auschwitz-Birkenau, ktorú v roku 2007 vyhotovila dnes už naša bývalá študentka Bc. Martina Gallovičová, z roku 2007.

Tlač knihy – oslovili sme s ponukou na grafické spracovanie a tlač firmy v Spišskej Novej Vsi (rozhodli sme sa pre RIVERU, s r. o.), požiadali o ISBN Slovenskú národnú knižnicu. Náklad knihy bol 200 kusov. Na prebale knihy a v jej tiráži sme uviedli hlavného poskytovateľa grantu – Nadačný fond ČSOB. Finančnej skupiny v Nadácii Pontis.

Medializácia projektu – o výsledkoch našej činnosti na projekte sme sa rozhodli informovať širšiu verejnosť tým, že sme vytvorili webstránku s logom ČSOB v Nadácii Pontis na http://www.gymsnv.sk/pages/projekty/po_stopach_pamati/index.html

a zorganizovali záverečný medzinárodný seminár. Pripravili sme reláciu do lokálnej TV Reduta, napísali článok do Informátora – kultúrno-spoločenského mesačníka mesta Spišská Nová Ves a týždenníka Korzár.

Výsledok projektu:

Kniha *Po stopách pamäti* Prvá časť knihy je venovaná pamiatke židovskej komunity v našom meste. Tvorí ju úvodná štúdia PhDr. Ruženy Kormošovej pod názvom *Židovská komunita a školstvo v Spišskej Novej Vsi*. Podáva krátku históriu pôsobenia židov v našom meste, ktorí sem prišli v 50. rokoch 19. storočia a v roku 1872 tu založili židovskú náboženskú obec. Kniha opisuje vývoj židovského školstva, pôsobenie učiteľov

the history of their region during the Holocaust. A. Sojka and his three students were invited to our final seminar.

During culture and art classes we, together with the esthetics class teacher, announced a competition for the best art layout, which would be put on the book's cover. We evaluated the submitted works and put them into the book as illustrations. We chose to put an artistic photograph of Auschwitz – Birkenau on the cover. The author of this photograph is our former student Bc. Martina Gallovičová.

Printing the book:

We contacted a local graphic layout company from Spišská Nová Ves (RIVERU, s r. o.), asked the Slovak National Library to allocated us an ISBN number. The book was published in 200 copies. The name of our key patron – ČSOB Financial Group of the Pontis Foundation – was published on the book cover.

Media coverage:

We decided to inform the general public about activities connected to the project by creating a website with the logo of ČSOB in Foundation Pontis and we organized an international concluding seminar. A report about our project was also broadcasted in the local TV Reduta, we published an article in The Informer – a socio-cultural monthly magazine of Spišská Nová Ves, and in the weekly Korzár.



History full of Human Stories “students who have taken part in this search have been changed forever by the discovery, that history is, above all, about specific people, their desires, joy and worries, which are sometimes the same and, at other times, completely different from those of today’s youth. Student’s participation on research and writing stories undoubtedly enriched these young people both as humans as well as scholars.”

We presented our project in October 2010 at an international meeting of Slovak educators – graduates of educational seminars in Israel, USA, and Terezín, which was organized by the Holocaust Documentation Center. Half day of the seminar was held in the premises of our school and was attended by Mrs. Chava Baruch – employee of the International School at Yad Vashem, Israel, representatives of the Ministry of Education and other guests from our town. In November 2010 we were invited by the Educational and Cultural Center of the Jewish Museum in Prague to participate at an international student conference Lost Neighbours After Ten Years (at New York University, Prague), which was attended by the cultural attaché of the US Embassy to the Czech Republic, David Gainer. On this occasion, we presented a copy of our book to the organizers of this event and took part in a discussion with the director and author of the documentary film Forgotten Deportations, Luboš Přibyla.



Marianna Sendrejová – 17 rokov, členka projektového tímu, sa o výsledku nášho projektu vyjadrila nasledovne: *„Kniha Po stopách pamäti mi umožnila nahliadnuť do života ľudí, ktorí sú výnimoční. Ich tragická mladosť sa stala mementom pre ľudí našej doby. Podľa mňa je každý príbeh v tejto knihe jedinečný. Som si istá, že táto knižka pomohla, pomáha a pomôže nám – ľuďom dnešnej doby vážiť si aj tie najmenšie maličkosti v našom živote. Aby sme nezabudli na to, čo má pre nás skutočnú hodnotu – každé láskavé slovo, každé objatie a pohladenie od osôb, ktoré sú pre nás dôležité. Ľudia, ktorí prežili holokaust pochopili, aký úžasný zázrak skrýva to jednoduché slovo na päť písmen – slovo život. Mala som možnosť stretnúť sa aj s ľuďmi, ktorých príbehy sú zapísané v tejto knihe. Ich prvé pocity, ktoré mali po uvedení tejto knihy do života, boli neopísateľné. Som si istá, že nielen pre mňa to bol neskutočne silný zážitok. Na ich tvárach sa objavilo zopár lesklých slzičiek. No neboli to slzy smútku pre to aký bol ich život. Boli to slzy šťastia, radosti a vďaky. Boli vďační, za tento zázračný okamih, ako to sami neskôr nazvali. Som veľmi rada a vďačná za to, že sme tento zázrak spoločnými silami vytvorili.“*

Účastníci projektu si veľmi vážia, že zásluhou pani Evy Bäckerovej, členky ravensbrückého výboru, ktorá vybavila v nadácii Dr. Hansche Stiftung hradenie pobytu, sa mohli siedmi autori príbehov a ich profesorka zúčastniť 6. fóra generácií, ktoré sa konalo v auguste 2010 v Ravensbrücku. Tu mali v osobnom rozhovore a v diskusných skupinách možnosť bližšie spoznať osudy pána Petra Havaša a pani Evy Bäckerovej, ako aj ďalších troch preživších priamo na autentickom mieste. Zaujímavé bolo stretnutie s rovesníkmi z Drážďan a poučný program pripravený organizátormi v Berlíne. Vrátili sme sa domov s úplne novými zážitkami a poznatkami, ktoré sa inak, ako osobnou skúsenosťou, získať nedajú.

a žiakov na stredných školách s dôrazom na spojitost židovských žiakov s tunajším gymnáziom, a to až do obdobia druhej svetovej vojny, ktoré v tejto oblasti prinieslo množstvo vládných obmedzení pre židovských študentov a napokon aj nútené deportácie mladých dievčat, chlapcov, aj celých rodín do koncentračných táborov. Druhá časť knihy tvorí 17 príbehov, ktoré sú späté s dejinami nášho mesta. Príbehy predstavujú život konkrétnych židovských rodín v meste pred vojnou, dokumentujú prvé prejavy antisemitizmu, približujú obmedzenia pre židov a osobnými autentickými svedectvami aj transporty mladých ľudí zo Spišskej Novej Vsi do koncentračných táborov. Autori príbehov venovali pozornosť aj ukryvaným deťom, ktoré s veľkou úctou spomínajú na svojich záchrancov. Pätnásť životných osudov doplnia opisanie osudu Tóry zo spišskonovoveskej synagógy, ktorá sa napokon dostala až do Northwood & Pinner Liberal synagógy v Londýne. Záver patrí príbehu zabudnutého albumu rodinných fotografií.